Bid'ate Götüren İki Soru

İbn Ebî Ya'lâ rahmetullahi aleyh der ki:'Bizim i'tikâdımız, saadetli babam (Kâdî Ebû Ya'lâ'nın) i'tikâdı ve ondan önceki imâmlarımızın i'tikâdı şu iki husus üzerine binâ olunmuştur: [1-] Allah azze ve celle'nin fiilleri hakkında 'niçin' sorusunu ve [2-] O'nun sıfatları hakkında 'nasıl' sorusunu sormamak.' Tabakâtu'l-Hanâbile (2/225)
İbn Ebî Ya'lâ'nın işâret ettiği bu büyük kural çok büyük bir ilmî esas ve hikmettir. Bu sözü iyice kavrayın!
1- Allah'ın fiilleri hakkında 'niçin' sorusunun terk edilmesi. Bununla kasdedilen kader husûsundaki bid'atların reddedilmesidir. Çünkü ehlini bu bid'atlara sürükleyen şey aklın hudûdunu bilmemek, kâmil hikmeti ve tam illeti öğrenme amacıyla niçin sorusunun ardına düşmek ve kader sırrını açığa çıkarmaya çalışmaktır. Bununla önce Kaderiyye bid'ati (kaderin inkârı) ortaya çıkmış, sonra bunun mukâbilinde Cebriyye fırkası sonra da bunların dalları çıkmıştır.
2- O'nun sıfatları hakkında 'nasıl' sorusunun terk edilmesi. Bununla kasdedilen sıfatlar husûsundaki bid'atların reddidir. Çünkü ehlini bu bid'atlere düşüren şey aklın hudûdunu bilmemek, sıfatların keyfiyyetini/nasıllığını öğrenme amacıyla nasıl sorusunun ardına düşmek ve Allah'ın sıfatlarının keyfiyyetini idrâk etmeye çalışmaktır. Bununla Cehmiyye ve bu konuda onlara uyan Mu'tezile, Eş'ariyye ve Mâtûridiyye isimli bid'at fırkaları ve benzerleri ortaya çıkmıştır. Nasıl sorusunun ardına düşmüş, akıllarının haddini bilmemiş, önce teşbîhe, sonra teşbîhten kaçarken ta'tîle düşmüşlerdir.

Hüseyin Cinisli13 Receb 14418 Mart 2020